

A JÁSZLADÁNYI ROMASZINDRÓMA

Félarasznyi vastag újságcöveg hever előttem: a Népszabadság már kiszemezgetett-kivágott oldalai, amelyek mind ugyanarról szólnak: Jászladányról, pontosabban a jászladányi alapítványi iskoláról, ennek minden hercehurcájáról. Az elmúlt pár évben – Budapest fővároson túl – bizonyosan nem volt Magyarországnak még egy olyan települése, s nem volt még egy olyan iskolája, amellyel a vezető balliberális napilap ennyit foglalkozott volna. Jászladány szimbolikus jelentőségre tett szert. Jászladány mint jelkép körül, így vagy úgy, halványabban vagy élesebben, de felbukkant mindaz a tünetegyüttes, ami a magyarországi romák – cigányok – sorsát kíséri: kisebbségellenesség és többségellenesség; hátrányos társadalmi helyzet és pozitív diszkrimináció; emberi és kisebbségi jogok elsődlegessége, kötelességek másodlagossága; egy kisebbség kirekesztése avagy a közösségi normák semmibevétele; rasszizmus vagy fordított rasszizmus; közösségek elkülönülése vagy elkülönítése; cigányok a magyar önkormányzatban, magyarok a cigány önkormányzatban; belső széthúzás és külső beavatkozás; önkéntes önazonosság vagy jogi csúrcsavarás... És így tovább, és így tovább.

Csupa olyan kérdés, amire ma még nincs „normatív” – a többség által elfogadott, a mindennapi életbe ültethető – válaszunk; miközben a gyorsan szaporodó cigánysággal együtt sokszorozódó problémák megoldása az egész magyarság számára (természetesen beleértve a romákat) olyan súlyos, sürgető feladatot, amelynek további halogatása, elodázása egyenesen mindennapi létében fenyegeti.

A közös megoldás megtalálását történetesen az teszi oly nehézé, hogy élesen elkülönül egymástól a média főszereplője és a „politikailag korrekt”, azaz liberális hatalmi tényezők által sulykolt felfogás a helyi közösségek gyakorlatias megoldásaitól. Míg az előbbi liberális szellemi sémáktól, politikailag korrekt jelszavaktól hemzseg, utóbbiak egyaránt figyelembe veszik többség és kisebbség érdekeit, ennél fogva rendszerint működőképeseek.

Jól példázza ezt a Népszabadság egyik – 2003. október 7-ei – félhasábos tudósítása, amelynek háromsoros címe így szól: *Palánkot építettek keszthelyi roma porták elé*. Amint a tudósítás bevezetőjéből kiviláglik, az eset a „közelmúltban” történt, vagyis nem valamifajta friss eseményről volt szó. De maga a történés is voltaképp teljesen hétköznapi: a keszthelyi önkormányzat

palánkot húzott néhány lerobbant ház és környéke, valamint a főút közé, hogy az arra haladó turistákat ne riassa el a „vigasztalan” látvány. Az a tény, hogy a Népszabadság mégis foglalkozott az esettel (miközben ezer más fontos történet marad említés nélkül), egyetlen elemének köszönhető: annak, hogy akiket eltakartak, romák. Márpedig törzsi háborúval sújtott szellemi állapotaink közepette ennek a momentumnak különös jelentősége van. Ami benne rejlik: kisebbség és többség, egyén és közösség, nemzetek feletti és nemzeti viszonyának rendezetlensége, megoldatlansága, feldolgozatlansága. Ami miatt a balliberális újság újra és újra nekiesik a témának, nemcsak a háborúzó közösség – benne az olvasóközönség – érdeklődése, de a megoldás (a harmónia) lázas keresése is. Azért foglalkozik vele, mert hátha egyszer rendes fogásokat talál rajta.

Erre azonban se a Népszabadságnak, se a média fősodrának nincs túl sok esélye; se a keszthelyi palánk, se Jászladány dolgában.

Az íróasztal mellett ápolgatott liberális doktrína ugyanis eleve hamis feltevésekből indul ki: a többség eredendően rosszat akar a kisebbségnek; a kisebbségnek eleve igaza van a többséggel szemben; emiatt eleve élesen elkülönülne és szemben állna egymással többség és kisebbség.

Bár csak a sorok között olvasva derül ki, a keszthelyi palánk is csupán azért nem felelt meg a rasszizmus, a szegregáció, a kirekesztés vagy hasonlók riasztó példajaként való felmutatásra, mert egyelőre nem akadt se cigány, se roma szervezet, se valamilyen magasságos miniszter – szemben Jászladány esetével –, aki vagy amely hangosan tiltakozott volna. „Az önkormányzat tulajdonában lévő lakások lebontására, az ott élő – zömében önkényes lakásfoglaló – roma családok elhelyezésére a városnak jelenleg nincs pénze” – tudósít tisztességes tárgyilagossággal a Népszabadság, hozzátéve a minden bizonnal az újságíró érdeklődésére, a gettóba zárás és a kiközösítés dolgának feszegetésére kapott városvezetői választ: „A palánképítéssel – mint mondták – nem zárták gettóba az ott élő romákat, nem közösítették ki őket – csupán a főút és a lakások közé felhúzott deszkapalánkkal eltakarták a látványt az arra járók szeme elől.”

Szintén a sorok között olvasva tudjuk elképzelni az újságírói munka további fázisát, amely továbbra is a kirekesztés bizonyítékainak összeszedésére irányul. A balliberális lap tárgyszerűsége javára írandó, hogy bár az igyekezet nem járt sikerrel, a tudósítás nem lett a szemébe hajítva. Ily módon tudhatjuk meg egyáltalán, hogy a helyi (keszthelyi) cigány kisebbségi önkormányzat elnöke (Horváth Gyuláné) a lap tudósítójának érdeklődésére (!) azt mondta: a téglagyári lakásokban élők nem tettek panaszt a palánk megépítése miatt (!). Vagyis a törzsi háború dúlta Magyarországon nem abból lesz hír vagy tudósítás, hogy valakik hangosan tiltakoznak a rossz sorsuk ellen, netán emiatt botránnyt kavarnak, hanem abból, hogy az újság(író) szerint botránynak kellene lenni, de

mégsem akar lenni. A cigány önkormányzat bizonyára cigány vezetője ráadásul hozzátette, hogy maga is jogosnak tartja az önkormányzat lépését, „mivel az idegenforgalom bevételeire építő Keszthelynek és Hévíznek hosszú ideje negatív reklámot jelentenek a téglagyári roma családok piszkos, rendezetlen portái”.

Tiszta kép, azaz a hétköznapok gyakorlatias nyelvére lefordított világos helyzet. Itt nem cigányok és nem-cigányok feszülnek egymásnak (bár e pillanatban éppen feszülni sem feszülnek), tehát nem egy etnikai kisebbség és egy (másik) etnikai többség, hanem a *közösségi normákat elutasító kisebbség* és a *közösségi normákat betartó-követő* (cigány és nem-cigány) *többség* kerül szembe egymással. Esetünkben a normabontó (önkényes lakásfoglaló, piszkos, rendezetlen) kisebbség történetesen még csak nem is tiltakozik a bizonyos fokig ellene is irányuló fizikai elkülönítés (palánképítés) ellen, mert feltehetően belátja: normasértésének ez az ára. „Szocializációja” (kialakult társadalmi helyzete, kisközösségi, családi szokásai, netán munkanélkülisége és pénztelensége) miatt nehezebbre esne a többség normái szerint élni, ezért él inkább a maga normái szerint, s örül, hogy ezt a többség hagyja egyáltalán.

Ez a kétségkívül nem túl barátságos és szemet gyönyörködtető (hiszen palánkos), de mégiscsak egyensúlyi helyzet addig maradhat fenn, amíg nem akadnak valakik, akik mindenáron cigánykérdést csinálnak az ügyből.¹ Akik tehát a normabetartók és a normabontók között húzódó határvonalat nem kezdik el szélesíteni és mélyíteni, de úgy, hogy közben az egészet áttolják a romák és nem romák közé, az etnikai kisebbség és etnikai többség közé. Innentől kezdve a politikailag korrekt (balliberális) médiában és politikában minden ellentét, minden feszültség, minden harc az intoleráns, rasszista, cigánygyűlölő többség nyakába varrható, s az egész cigány kisebbség (de akár többség) a nem-cigányok fajgyűlöletének ártatlan áldozataként mutatható fel.

Mint ahogy Jászladány esetében történt – s történik, ki tudja, még meddig.

*

A botránykeltés alapjául az szolgált, hogy Jászladány normakövető (azaz valamelyest polgárosulni vágyó, törekvő, a szellemi és anyagi leépülést mindenesetre elkerülni igyekvő) része elhatározta: alapítványi iskolát létesít a tanulni vágyó gyerekeknek; pontosabban azoknak a szülőknek, akik a minden szempontból lepusztult, bár kétségkívül ingyenes önkormányzati iskola helyett szívesebben taníttatnák a gyermeküket egy jobb körülményeket biztosító, fizetős (tandíjas) iskolában, vagyis tudnak és akarnak erre pénzt áldozni. Hogy csakugyan vannak ilyen hajlandóságú szülők, azt egyebek mellett onnan is lehetett látni, hogy évről évre egyre több szülő íratja csemetéjét valamely más település iskolájába, csak hogy ne a jászladányi önkormányzati intézménybe

kelljen. Itt ugyanis mindenféle értelemben hiányoztak a jó körülmények. Legelőbb is amiatt, mert az iskolát többé-kevésbé megtöltötték a normabontó-normakerülő közösségek (nem egyszer túlkoros) palántái, akik családi-közösségi indíttatásuknál fogva (vagy egyszerűen csak rossz családi körülményeik miatt) kevésbé tartották szem előtt a jó iskolai előmenetelt, a „normális” (azaz normakövető) magaviseletet; ezzel szemben zavartalanul zavarták-akadályozták más tanulók (szülők) ebbéli törekvéseit.

*

Egy ilyen helyzetre két elv (két életfilozófiai) mentén lehet gyakorlati választ (megoldást) keresni. Az egyik – jelképesen szólva – a *palánkos*: elkülönítem (leválasztom) azokat, akik képtelenek a normakövetésre, ugyanakkor képesek magukkal húzni-rántani a normakövető többséget. Az elkülönítéssel élni és erősödni hagyom a jobb sorsra érdemeseket, akiknek gazdagodásából azonban egyszer majd így-úgy segíték az elkülönítettek (leválasztottak) sorsán is.

„Gyermekeink érvényesülésére törekvés nem az elitek kiváltsága. Egy jászkladányi kőművesnek, bolti eladónak, parasztgazdának vagy éppen egy romának éppúgy célja lehet, hogy gyermeke az általános iskolában megfelelő oktatásban részesüljön, hogy aztán gimnáziumban, végül főiskolán vagy egyetemen tanulhasson” – véli Löffler Tibor, a Magyar Nemzet újságírója.²

A másik elvet – kevésbé jelképesen – *humanistaszerűnek* lehetne nevezni, a *málnaízű szörp* mintájára. Az efféle „ízű”-feliratokat a szörpgyártók akkor találták ki, amikor a gyümölcs alapanyagot mesterséges (szintetikus) anyagokkal, aromákkal kezdték helyettesíteni. A fogyasztásvédelmi hatóság természetesen nem engedte meg, hogy (példánknál maradva) málnaszörpnek hívják azt, ami nem az; ugyanakkor az „ízű” ellen nem emelhetett kifogást. Nos, elvileg nem zárható ki, hogy a málnaízű szörp egyúttal málnaszörp is legyen. Miként az sem zárható ki, hogy a *humanistaszerű* valóban humanista legyen. Egyelőre azonban ezt kell a ritkább, valószínűtlenebb esetnek tekintetünk.

Nem tekinthető ugyanis humanistának – legfeljebb is humanistaszerűnek – az a „megoldás”, amely a gyakorlatban egy közösség egészének inkább a leépüléséhez, mintsem felemelkedéséhez vezet. Az a politikai elit, amely ma Magyarországot uralja, nem alkalmas arra, hogy a jelenlegi gazdasági, erkölcsi közállapotaink közepette valóságos humanizmusra, valóságos szolidaritásra biztassa-szoktassa a jó népet. Magyarország állampolgárainak többsége egyelőre anyagi – nem egyszer lelki – vesztese a rendszerváltozásnak, szemben a Gyurcsány Ferenc-féléket (vagy akár Magyar Bálint-féléket) is magába foglaló elittel, amely viszont szembetűnően sikeres erőfeszítést tett a maga látványos boldogulására. De az a fajta roma vagy „kisebbségvédő” elit sem

alkalmas a romák – nem-romák együttélésének jobbítására, amely nem csupán a „többséggel” képtelen szót érteni, de még a „saját” közösségével sem, hiszen a humanistaszerű csőlátás újabb és újabb feszültségek állandó forrása. E mentalitás jelképerejű megtestesítője az SZDSZ támogatta Horváth Aladár, a Roma Polgárjogi Alapítvány elnöke, aki – vélhetően Magyar Bálint megegyezésére – ezúttal a jászladányi Kállai László háza alá nyúlt. Nem sajnálta a fáradságot a személyes bátorításra és támogatásra, akár úgy is, hogy együtt kerestek a jászladányi cigány önkormányzatból kiszorult Kállaival alkalmas helyet egy új romaszervezet megalapítására. Amint a Népszabadság helyi tudósításából megtudhatjuk, az – „állítólag” – karbantartás miatt bezárt művelődési háztól a romák (no meg Bársony János kisebbségkutató) „egy faluszéli csárdába vonultak, ahol harmincnyolcan írták alá a Jászsági Roma Polgárjogi Szervezet alapító szándéknyilatkozatát”.³ És végezetül az a szellemi elit sem alkalmas e közösségek felemelésére, amely úgy vélekedik és úgy beszél egy egész település nem-cigány részéről, mint ahogy Kertész Ákos a ma már legnagyobb példányszámú napilapban (Metro): „Hadd kapjanak a jászladányi fajgyűlölők gutautést! Találjanak ki valami mást a megkülönböztetésre a pénz helyett [...]”.⁴ Éppen ezért eme elitek részéről annak a humanistaszerű tételnek és követelésnek a hangoztatása, hogy minden (jászladányi) gyerek egyenlő, és minden (jászladányi) gyereknek azonos esélyt kell nyújtani a tanulásra és felemelkedésre, a (jászladányi) közösség számára erkölcsi értelemben maszlag (azaz valamilyen „ízű”, „szerű” porhintés), gyakorlati értelemben pedig a hatalom és holdudvara erőszakos (nem kívánatos, kéretlen) beavatkozása, ami inkább kárára, semmint hasznára válik a (jászladányi) közösségnek.

Válhatna természetesen hasznára is, ha valóban humanista lenne és lehetne. Magyar Bálint oktatási miniszter, a jászladányi romaszindróma (mint látni fogjuk) talán legodaadóbb, legkitartóbb előidézője, az egyik Keresztúzból joggal állította, hogy számos nyugati ország példája (oktatási gyakorlata) igazolja annak a szemléletnek a helyességét, hogy a hátrányos helyzetűeket nem szabad leválasztani az „egészséges”, „normális” gyerekekről, mivel elkülönítve még lassabban fejlődnek; de azért sem szabad, mert ha együtt nevelik-oktatják őket, akkor az „egészségesekben”, „normálisakban” egy életre szóló szolidaritás alakul ki kevésbé szerencsés társaik iránt. Elvileg helyénvaló tehát, hogy valaki Magyarországon is megkíséreljen utat törni az ilyen szép – a szegregációt nagy ívben elkerülő – eszmének. Humanistaszerűvé (álhumanistává) akkor és azáltal válik ez az igyekezet, ha valaki nem hajlandó tudomásul venni, hogy Magyarország s benne Jászladány egyelőre még nem a Nyugat. Magyarországnak s benne Jászladánynak egyelőre nincs elegendő pénze, hogy fizikai és szellemi értelemben rendbe rakja az iskolákat; nincs pénze, hogy kis létszámú, jól felszerelt, jól képzett és jól tartott oktatókkal és nevelőkkel ellátott iskolai közösségeket hozzon létre s finanszírozzon; olyanokat, amelyeknek elegendő energiája és felkészültsége van ahhoz, hogy a legkülönbözőbb szocializációjú gyerekekből összetételődött osztályközösségeknek minél több

útravalót (ismeretet, követhető normát) adjon. De – másfelől – Magyarországnak és Jászladánynak egyelőre arra sincs elegendő pénze és többség által elfogadott normatívája, hogy a nagyszámú hátrányos helyzetű („problémás esetet”) kitermelő társadalmi (szocializációs) háttérrel gyökeresen megváltoztassa. Éppen ezért Jászladány (és más, hasonló helyzetű települések) önkormányzati iskolájában agyonterhelt, testileg-lelkileg kiszipolyozott oktatók és kezelhetetlen diákseregek állnak szemben egymással, amelytől túl sok útravaló képződése eleve nem várható.

Ezt odalent, a (jászladányi) helyi közösségben egy idő múltán kénytelen-kelletlen észrevették. Odafönt, balliberális politikai és médiamagasságokban azonban az eszme szépsége (azaz a szintetikus „íz”) elfedte a rideg valóságot. S ha csak elfedte volna – de el is torzította. Odafönről úgy tetszett, mintha a jászladányi Antal Mihály Alapítványi Általános Iskola létrehozásával a nem cigány többség a cigány kisebbséget akarta volna kirekeszteni, elhatárolni – mondhatnánk: *elpaláncolni*. Minden további nélkül – bár nem feltétlenül minden politikai érdek nélkül – felültek a látszatnak: mivel a hátrányos helyzetűek többsége Jászladányban is a roma etnikumhoz tartozik, ebből egyenesen levonták a következtetést, hogy az egész alapítványi iskoladolog a cigány népeesség ellen irányul, vagyis súlyos faji megkülönböztetés (rasszizmus, diszkrimináció) esete forog fenn.

„Alkotmányellenes a jászladányi cél – állítja állásfoglalásában a kisebbségi ombudsman” – adja hírül a Népszabadság két soros címe. „Nem engedélyezhető a jászladányi iskolában folyó oktatás, mert azt alkotmányellenes cél elérése érdekében szervezték meg – fejtette ki Kaltenbach Jenő, a nemzeti és etnikai jogok országgyűlési biztosa az Oktatási Minisztériumnak küldött állásfoglalásában. [...] Az ombudsman szerint a településen előbb a szegregációra való törekvés szándéka fogalmazódott meg, majd utóbb ennek kivitelezése érdekében történt meg az alapítvány bejegyzése, valamint az iskola létrehozása” Figyelemre méltó, hogy az állásfoglalásról – amint ez a 2003. szeptember 10-ei tudósításból kiderül – az oktatási tárca tájékoztatta a lapot (tehát mindjárt a tanév megkezdése után). Ugyancsak figyelemre méltó Tóth Ibolyának, az alapítványi iskola igazgatójának meglátása, aki „furcsállja, hogy Kaltenbach Jenő ítéletet alkot a magániskola működéséről, *miközben személyesen nem járt az intézményben, annak nevelési elveiről nem tájékozódott a helyszínen.*” (Az én kiemelésem – VDGY)

„Az olyan települések, mint Jászladány vagy Németkér, könnyen fajgyűlölő ultrák bázisává válhatnak, a roma polgárok tömegei pedig iskolájuktól, lakásuktól megfosztott páriákká, ha az állam nem rendszabályozza meg a törvénysértő önkormányzatokat” – véli a Népszabadság (valamint a 168 óra meg az Élet és Irodalom) politikailag korrekt lózungjairól nevezetes szerzője.⁵

A látszat megerősítéséhez mindenképp hozzájárult, hogy némi buzdításra – amint ez a törzsi háborúzás során egyébként gyakran előfordul – a helybéli romák egy része hangos tiltakozásba és mozgolódásba fogott. Az agitátor –

ennek később lesz igazi jelentősége – a jászladányi cigány kisebbségi önkormányzat, egyszersmind a jászsági roma polgárjogi szervezet öntudatos vezetője, Kállai László. A demonstráló szülők szemmel (tévén) láthatóan egytől-egyig romák; a tévés műfaj sajátosságaiból fakadóan az viszont már nem látszik, hogy nem minden cigány szülő van ott. Vannak ugyanis olyan romák is, akik ugyancsak az alapítványi iskolába óhajtják íratni gyermeküket, mert ugyanolyan igyekvők, mint az igyekvő nem-romák. Szintén a tévés műfaj sajátossága, hogy a képernyőn ez se tűnik fel: vannak nem-cigány szülő-családok is, akik ugyancsak nem képesek előteremteni a tandíjra valót, s továbbra is az önkormányzati iskolába fogják íratni gyermeküket. De őket a kisebbségi önkormányzat vezetője nem hívta tüntetni, mert belezavartak volna a képbe; kiderült volna, hogy az árok mégsem a cigányok és nem-cigányok, inkább a szegények és a gazdagok, kevésbé módosak és módosabbak között húzódik. Az efféle elkülönülés azonban – mióta kapitalizmust építünk, mióta a verseny fontosságát hangoztatjuk – kevésbé botrányos (sőt, egyenesen „EU-konform”), szemben a rasszizmussal, az etnikai alapú elkülönüléssel-elkülönítéssel, szegregációval.

Mint köztudomású, az egymással háborúzó törzsek füle jellemzően nem az igazságra („makacs tényekre”) van kihegyezve, sokkal inkább a jól bevált előítéleteket alátámasztó eseményekre és megnyilvánulásokra. Minden bizonnyal ennek tudható be, hogy a megyei közigazgatási hivatal politikai korrektségre törekvő bürokrataja méltányolta a jászladányi cigány önkormányzat (pontosabban vezetője) tiltakozását, és elutasította az indulásra kész alapítványi iskola bejegyzését – noha erre semmiféle jogi alapja nem volt. A jogi eltévelyedés a tekintetben viszont mindenképpen gyümölcsöző volt – mármint a balliberális humanistaszerűek számára –, hogy Magyar Bálint miniszter csupán erre (azaz formai okokra) hivatkozva tagadhatta meg a működéshez szükséges azonosító minisztériumi kiadását, s érhetette el odafönről, hogy odalent egy éven át csukva tartsa kapuit a végre-valahára elkészült alapítványi iskola.

A jászladányi normakövetők számára kényszerű pihenésre kijelölt év azonban nem telt el haszontalanul. A hatalom erőszakos beavatkozása ezúttal nem szétverte, hanem összehozta a település igyekvő közösségét. Mindenekelőtt arról döntöttek, hogy az ellenük hergelő sajtót (pontosabban: a sajtó módszeresen ellenük hergelő részét) minél távolabb tartják maguktól: nem is mutatkoztak előttük egyetlen egyszer sem, nem adva nekik egyetlen egy nyilatkozatot sem. Ettől fogva nyugodtan szervezhatték a maguk életét, s nem kellett attól tartaniuk, hogy külső segítséggel egymásnak ugrasztják őket. Ebben a békés helyzetben, csodák csodájára, ragyogóan szót értett egymással igyekvő cigány és igyekvő nem-cigány. Nem csak nem-cigány, de cigány származású gyermekek is számosan felkerültek az előre (és előrelátóan) elkészített, következő tanévi beiratkozási listára.

Amikor közeledett az új tanév, jött az újabb roma-tüntetés, sőt, megjelent Soros György is – pontosabban alapítványa⁶ – a társadalmat nyitogató, közösséget bomlasztgató pénzével: minden egyes önkormányzati iskolás cigány gyereknek kész volt állni a tandíját, amennyiben az alapítványi iskolába iratkozik.⁷ Függetlenül attól, hogy mennyire igyekvő, mennyire normakövető (azaz tanulni, közösségbe illeszkedni vágyó) az a gyermek. Nem volt ez szempont a Népszavának sem, amely a Roma Sajtóközpont tudósítása szerint „gyűjtést rendez a jászladányi roma gyermekeknek az alapítványi iskolába történő beíratásra. A listára eddig mintegy negyven közéleti személyiség iratkozott fel.” Itt jött jól egy másik – a már elkészült – beíratkozási lista: a férőhelyek korlátozott száma miatt az igazgatónő okosan annyit vállalt, néhány gyereknek talán tudnak még helyet szorítani: nyilván olyanoknak, akik beférnek az igyekvők közé.

A sajtó főárama most sem felejtett el fanyalogni – miként a magyar oktatás főirányítója sem –, hogy az a pár cigánygyerek csupán kirakatnak van ott – de már hiába. Jászladány néma elszántsága, makacssága sorban nyerte a fontos csatákat. Félig-meddig már a Népszabadság is megadja magát. Helyszíni tudósításában részletesen beszámol – jókora képpel illusztrálva – arról, hogyan zárták ki a lap újságíróját a iskola tanévnyitójáról.⁸ A szalagcím is erről szól: kivételezettek és kitiltottak. A bőséges képaláírásból egyebek közt megtudhatjuk, hogy „Tóth Ibolya, az alapítványi iskola igazgatója megkérte a helybélieket: mutassanak rá az idegenekre, mert azok – szavai szerint – csak újságírók lehetnek, így nem kívánatos a jelenlétük.” De ugyanebből a tudósításból végre olyasmit is megtudhat az olvasóközönség – ráadásul nagyobb betűkkel kiemelve –, ami a jászladányi igyekvők nagyon méltányolható vágya és elgondolása. „Nem szegregálunk, nem rekesztünk ki senkit, vegyék le végre ezt a stigmát Jászladányról! – mondta tegnapi sajtótájékoztatóján Dankó István, a település polgármestere, és Tóth Ibolya, az alapítványi iskola igazgatója.” Ugyanez a polgármester – a Népszabadság tudósítójának kérdésére (!) – azt is elmondta, hogy „az önkormányzat anyagilag nem, de erkölcsileg és eszmeileg támogatja a helyi magániskola működését, amely – szavai szerint – nem a romák elkülönítésére, hanem az oktatás színvonalának javítására, s a szülők választási lehetőségeinek bővítésére jött létre.” Az aznapi Magyar Nemzetből még ennél is többet tudhatunk meg: Dankó István polgármester kerek-perec kijelentette, hogy a mai magyar viszonyokra jellemző botránypolitizálás miatt „egy oktatási szakkérdésből csináltak cigánykérdést”⁹.

A Magyar Televízió Híradójában is addig szokatlan képek s vélemények kerültek képernyőre. Egy szemmel láthatóan (vagyis vonásaiból, színéből, öltözékéből megítélhetően) cigány asszony azt nyilatkozta a jászladányi járdán, hogy ő is az alapítványi iskolába íratta a gyermekét, s egyáltalán nem hiszi,

hogyan ez az iskola cigányellenes volna, hogy ki akarná rekeszteni a cigányokat. Ami azonban még ennél is jobban a meglepetés – sőt, meghökkenés – erejével hatott, hogy a település polgármestere, Dankó István is nyilatkozott pár szót; ám ezúttal nem az volt különös, amit mondott, hanem az, amit a nézőközönség eddig nem tudhatott (mert nem láthatott): Jászladány első embere cigány. Vajon mennyire lehet rasszista az a magyar közösség, amely cigány nevű, cigány származású embert választott vezetőjének?!

Jászladány néma makacssága magasabb szinteken is elismeréseket vívott ki s támogatásokat nyert meg magának. Az Országos Cigány Önkormányzat vezetője, Kolompár Orbán már tájékozódni ment az alapítványi iskola vezetőihez, közösen megbeszélni s megoldani a helyzetet, nem pedig fölényesen rendreutasítani őket. Ehhez persze az is kellett, hogy az OCÖ puccsszerűen megszabaduljon a balliberálisok által favorizált korábbi vezetőjétől, Horváth Aladártól; aki köztudomásúlag a humanistaszerű megoldások (azaz megvalósíthatatlan álmegoldások) híve, s ennek megfelelően különös képessége, hogyan lehet különféle emberi jogokra hivatkozva cigány és nem cigány (de akár cigány és cigány) között éles viszályt szítani. Jászladány másik – még nevezetesebb, ám nem kevésbé békés – látogatója maga az esélyegyenlőségi miniszter, Lévai Katalin, aki a helyiekkel folytatott tanácskozás után – látványosan eltérve a Magyar Bálint-i keményvonalától¹⁰ – azt hangoztatta, hogy az alapítványi iskolának meg kell adni a bizalmat, s majd a gyakorlat alapján kell megvizsgálni, valóban tapasztalható-e kirekesztés, szegregáció.

*

Az igazi fricskát azonban nem ezek a végkimenetelt előrevetítő csatanyerések helyezték el a balliberálisok kényes orrán, hanem egy olyan különleges, nyakatekert epizód, amelyet hetyke szürkeállományuk azóta sem tudott feldogozni vagy kiheverni. Noha ez irányú kísérletek bőségesen folytak; és minden bizonnyal sokáig folynak még: abban a világképben ugyanis, amelyet a balliberálisok jellemzően magukévá tettek, akármennyire is szeretnék (éppen döntő fontossága: elvi, filozófiai jelentősége miatt), e különleges élethelyzetre nem létezik érvényes (helytálló, megvalósítható) megoldás.

Miről is van szó?

Jászladány igyekvői úgy döntöttek, hogy nem fogadják el a balliberálisok kétfenekű (s önmagában már ezért is ellentmondást hordozó) életfelfogását. E felfogás sajátossága, hogy egyfelől egyenlőséget hirdet minden ember között származására való tekintet nélkül – a származás firtatását ekkor kifejezetten rossz néven veszi. Másfelől viszont arra biztat mindenkit, hogy vállalja másságát, kisebbségi önazonosságát – a többséggel szemben; ekkor viszont

kimondottan kívánatos a másság (például a származás) hangoztatása, felmutatása. E nélkül ugyanis elég esélytelen a küzdelem: demokráciában a többségi akaratsnak (normának) magától értetődő elsőbbsége van a kisebbséggel szemben. Ezt a magától értetődőséget csak úgy lehet megingatni, ha a politikailag korrekt „közgondolkodás”, és az erre a srófra járó tömegtájékoztató a kisebbségek jelentőségét, fontosságát a többségének rangjára emeli. Ehhez pedig folyamatosan fel kell mutatni ezeket a kisebbségeket (ld. például: melegek fesztiválja), s balliberális támogatóiknak folyamatosan ki kell állni, meg kell nyilvánulni mellettük (ld. például Demszky Gábor főpolgármester melegfesztivál-megnyitóját).

A jászladányiak fogták magukat, s egy suhintással átvágták a gordiusi csomót: nyilvánvalóan nem cigány származású igyekvők összebeszéltek nyilvánvalóan cigány származású igyekvőkkel, s olyan cigány kisebbségi önkormányzatot választottak, amelynek a vezetője cigány, a tagjai viszont zömükben nem-cigányok (ha lehet hinni a Jászladány dolgában elfogult Népszabadságnak, „mindössze egyetlen cigány származású képviselő került be”¹¹; egyébként ha belegondolunk, mennyire nem illik egy ilyen megállapítás a balliberális lap „szájába”!) Egyszóval: botrány! Balliberális jogászok és közgondolkodók, kisebbségvédők és hasonlók azóta is lázasan törnek a fejüket, hogyan lehetne hasonló helyzeteknek elejét venni – netán hogyan lehetne Jászladányra példás büntetést kimérni – , de mindeddig teljesen sikertelenül. Kállai László – akinek kiszavazására fogott össze tulajdonképp igyekvő cigány és nem-cigány – azóta is szalad fűhöz-fához. Miután a megyei Területi Választási Bizottság elutasította választási kifogásait, Teleki László romaügyi államtitkártól és Horváth Aladártól, a Roma Polgárjogi Alapítvány elnökétől – személyes jelenlétükkel – megtámogatva, kijelentette a sajtónak, hogy keresetet nyújt be a TVB döntése ellen, majd hozzátette: ha kell, minden fórumot végigjár, elmegy akár a nemzetközi bíróságig is.¹²

Alighanem hiába.

A jászladányi nem-cigány „cigányoknak” ugyanis nem csak szívük joga, de (nem mellékesen éppen a liberalizmus vívmányaként) egyenes állampolgári, azaz törvény által garantált joguk, hogy maguk határozzák meg identitásukat. Ha viszont valaki más próbálkozna ezzel, az rögtön kimerítené a faji megkülönböztetés, a rasszizmus fogalmát. Törtétek és történnek ugyan kísérletek arra, hogy talán előbb névjegyzékbe kellene szedni, kik tartoznak a cigány kisebbséghez, utóbb pedig majd csak a listán szereplők választhatnak a listán szereplők közül, csak hogy ez a származásfirtatást tiltó jogi és a holokausztos történelmi környezetben valószínűleg megvalósíthatatlan: részint maguk a cigány szervezetek vonakodnak az ilyen listák összeállításától¹³, részint meg egyszerűen nem létezik szabatos jogi meghatározás, amelynek

segítségével büntetlenül rá lehetne mutatni valakire, hogy márpedig te nem vagy cigány; ha szőke és kékszemű, akkor se.¹⁴

És akkor még nem is szóltunk arról a nagyon is életszerű helyzetről, hogy egy nem-cigány magyar messzemenőig figyelembe veheti és teljes önzetlenséggel szolgálhatja a cigány kisebbség – és rajta keresztül az egész magyarság – érdekeit.¹⁵ A mostani balliberális – politikailag korrekt – felfogásban éppen az a faramuci, hogy a kisebbség és a többség szembeállításával elfedi azt a nagyon fontos igazságot, hogy kisebbség és többség érdekei hosszabb távon nagyon is egybeeshetnek, tehát ezt a közös érdeket kell közösen megfogalmazni és közösen szorgalmazni, érvényre juttatni; s kevésbé támogatandók azok a megoldások, amelyek rövid távon ugyan könnyíthetik a kisebbség (pontosabban a kisebbség egy részének) helyzetét, ugyanilyen időtávlatban azonban a maradék többség helyzetén semmit nem javít (ha egyenesen nem ront), hosszabb távon nézve pedig az egész közösség sorsát nehezíti meg (ha nem teszi egyenesen drámaivá, azaz elviselhetetlenné).

Hogy ezúttal sem a levegőbe beszélek, arra talán elegendő egyetlen példa, amely annál figyelmeztetőbb és megszívlelendőbb. A budapesti, józsefvárosi önkormányzat úgy döntött, hogy buldózert küld azokra a házakra, amelyekbe önkényes lakásfoglalók „ásták be” magukat, kriminalizálva az egész környéket, tönkre téve az ott élők életét, nyugalmát. A Magyar Hírlap szalagcíme szerint: „Tíz csoport tartja rettegésben Józsefvárost: rabolnak, erőszakoskodnak, néha még gyilkolnak is...”¹⁶. Az országos napilapok legliberálisabbja (a szónak nem az eredeti, hanem ideológia értelmében) ilyesféle színes, hangulatos leírásokkal illusztrálja elborzasztó mondandóját:

„»Levágтам a gyerek karját. Karddal. Mér’ hagyтам vóna magamat? Jöttek rám tizenketten! Úgy kezdődött, hogy megverték az öreget, én meg beszóltam, miféle ember vagy, hogy hatvanévesre támadol. Rám csapott, bevertem az orrát, akkor hozta a tizenkét pereputtyát, én meg a kardot...« A józsefvárosi szamuráj negyven körüli, tetovált férfi. Lakatos György néven mutatkozik be a Dobozi utca 41. füves, fás, szemetes udvarán.”

„Tíz csoport teszi pokollá a többiek életét. Önkényes családok kiskorú gyerekei a Dobozi utcában megverték egy édesanyát, és nem engedték hazatérni otthonába – mondja Takács Gábor alpolgármester. Mindennaposak az ehhez hasonló események a környéken.”

„Az alpolgármestert azzal a panasszal kereste fel valaki, hogy mire hazajöttek a nyaralásból, önkényesek feltörték és elfoglalták a lakásukat. A hivatal semmit nem tehet, a bérlő legfeljebb a bírósághoz fordulhat. Az ítéletig az önkényesek benn laknak a lakásban.”

„A rendőrség csak annyit tehet, hogy rendszeresen ellenőrzi a önkényesek által lakott házakat. Mindig találkoznak új arcokkal. Életerős fiatal emberek ők, nincs munkahelyük, mégis a legdrágább ruhákban, sokszor csodaautókkal járnak.”

A kérdés tehát úgy merül fel, hogy a nem-cigány és a cigány igyekvők közös sorsán inkább segít vagy inkább ront az a liberális (politikailag korrekt) életfelfogás, hogy bár nem foglalkozunk a származással, mégis származási-etnikai alapon osztjuk kisebbségre és többségre a világot, s származási alapon juttatunk a többség türelméből és anyagi lehetőségeiből minél többet a pozitív diszkrimináció alapján kiváltságosnak ítélt etnikai kisebbségnek. A választ valószínűleg már az (ideológiai értelemben) legliberálisabb zászlóshajónál, a Magyar Hírlapnál is tudják, különben aligha jelent volna meg náluk ez a riport. A megoldásnak ugyanakkor még a közelébe sem értek, mert arrafelé is még azt gondolják, hogy a fejnek a homokba dugása bármit is segíthet: a lap végrehajtotta azt az antitájékoztatási bravúrt, hogy oldalas riportjában egyetlen egyszer le nem írta azt a szót, hogy roma vagy cigány. Más orgánumok megtették (megírták, megmutatták) helyette, innen lehet bizonyosan állítani, hogy egy jól behatárolható etnikum szélsőséges elemeiről van szó. A Magyar Hírlapnak mint liberális orgánumnak természetesen teljesen helyénvaló volna a titkolózása, ha a csoportok, valamint származásuk és jellegzetes módszereik, magatartásjegyeik között ne lenne szoros összefüggés. Ez az korreláció azonban nagyon is valóságosan létezik. Amiről a leginkább úgy lehet meggyőződni, ha feltesszük a következő kérdést: A cigányságnak az össznépelesen belüli létszamarányát tekintve mekkora a valószínűsége annak, hogy a tíz rettenetes családból egytől-egyig mind cigány? Ha száz golyóból kilencven fehér és tíz fekete, véletlen kiválasztásnál mekkora a valószínűsége annak, hogy épp a tíz feketét húzom ki? Nos, a Magyar Hírlap nem akkor jár el helyesen, ha hallgat az összefüggésről, hanem akkor, ha miközben beszél róla, egyúttal azt is nyilvánvalóvá teszi, hogy a romák többségének életét ugyanúgy megkeserítik ezek a roma bűnözők, mint a nem romákét, s e többség ugyanúgy megveti ezt a bűnöző életmódot, mint a nem-cigányok. A Magyar Hírlap – ha felhagyott volna a politikailag korrekt szemérmeskedéssel – kiválóan demonstrálhatta volna ezt a tényt a Lakatos nevű szamurájával, aki – feltehetően – cigány létére is bátran szembeszállt az egyik családdal, a tizenkétszeres túlerővel.

S még inkább arról kellett volna elmélkednie jeles napilapunknak, hogy ez a drámai helyzet nem jöhetett volna létre, ha e liberálisszerű felfogás nem egyes-egyedülként emeltetik a szalonképes gondolkodás rangjára, vagyis ha nem zártak volna ki minden más (jobboldali, nemzeti liberális) felfogást a politikailag korrekt uralta szalonokból. Ott, ahol menetrendszerűen rasszizmust gyártanak abból, ha valakik szembeszállnak a terjeszkedő cigány bűnözéssel vagy öntörvényű cigány életmóddal, noha korántsem a cigány származással van bajuk, csupán a bűnözéssel vagy másképp normasértő életmóddal – nos ott ennek a kisebbségnek éppen a normasértő része lesz az, amely visszaél a

származásával, a „hátrányos helyzetével”, az ezek címén-jogán nyert különleges védettségével. „Jászladányban nincs szegregáció, fordított rasszizmus van, mert a többség jogait el akarják vitatni” – állítja Kolláth György alkotmányjogász „Mintegy hat család nem tud megbékélni azzal, hogy Jászladányban alapítványi iskola is legyen” – olvashatjuk a Magyar Nemzetben.¹⁷

Az alapítványi iskola védelmét ellátó Kolláth szerint Jászladány polgárainak három alkotmányos jogát sértették meg: a tanszabadság, a tanítási szabadság és a szülők azon jogát, hogy a gyermeküknek adandó nevelést megválasszák. Mint a Magyar Nemzetnek elmondta, feltételezhetően nyomást gyakoroltak a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közigazgatási Hivatalra, hogy törvénysértően vonja vissza az iskola működési engedélyét, s az ügyben folyó per során a bíróság mindezt nem fordított figyelmet.¹⁸

Az a szomorú tény, hogy egy városrész polgármestere már semmilyen tekintetben nem számíthat a rendvédelmi szervekre, nem számíthat a törvényhozókra és törvénykezőkre, számíthat ellenben a házakat a családi maffiák feje felől eltakarító buldózerekre, annak a hosszú folyamatnak a szerves (logikus) következménye, amelyben a kivételezettek egyre jobban vérszemet kaptak. Budapesten ráadásul – de nem sokkal jobb a helyzet többi városunkban sem – a darabokra szaggatott közösségek legfőbb szellemi táplálója a média, ahonnan minden földi jót kaphatnak-nyerhetnek, csak éppen civil kurázsit nem. Jászladány, ha végül megmenekül, jó sorsát éppen annak köszönheti majd, hogy az emberek itt még ismerik (megismerik) egymást, megbeszélik közös bajaikat, teendőiket. S ha odafönt mennydörög, összegyűlnek, egymás mellé húzódnak, egymást védik – ahogy a birkák is teszik, időtlen idők óta. S ahogy az emberek is mind tették – amíg kis közösségeiket ki nem kezdte, szét nem rombolta ez a szabadszerű világ.

*

Nem istencsapás ez, hogy örökké így legyen. Nem csak egy falu vagy község népe, de egy nemzet egésze is szembeszállhat az eddig magukra hagyott tendenciákkal. Főképp ha olyan vezetői akadnak, akik a jelen oltárán nem hajlandók többé feláldozni a jövőt. Akik vállalják a ma kemény konfliktusait a holnap szebb reményeiért. Még annál is jobban, mint Orbán Viktorék tették. Pedig eddig ők merészkedtek legmesszebbre.

Azzal, hogy négy évi uralkodásuk idejére befagyasztották a családi pótlékot (azaz nem emelték egy forintot sem), ugyanakkor lehetővé tették a családok számára, hogy gyermekeik számától függően kisebb-nagyobb összegeket vonjanak le adóalapjukból, megkezdték a családi pótlékokból és segélyekből élő, szlömös világ felszámolását. Felfogásuk szerint azokat kell ily módon – adócsökkentéssel – támogatni, akik (éppen adózásuk révén) amúgy is viselik a

nem adózókra jutó, óriási közterheket. Egyik oldalról ezek erősítése, másik oldalról a szlömös világ gyengítése átmenetileg kétségkívül nehezíti – nehezítette – a hátrányos helyzetűk, legfőképpen is a nagycsaládos cigányság sorsát. Ennek alternatívája viszont az a balliberális felfogás, amely a szocialisták – szabad demokraták újbóli hatalomra jutásával visszanyerte régi (uralkodó) szerepét. S amely belső logikájából fakadóan hordozza magában az afféle emberek kirívó sikerét, irigylésre méltó gazdagodását, mint a buldózerre váró házak hátrányos helyzetű, munkanélküli ifjúsága, akik különben, mint láttuk, „életerősek”, s „a legdrágább ruhákban, sokszor csodaautókkal járnak”.

A nagycsaládos, hátrányos helyzetű cigányság erős érintettsége miatt a Fidesz nem beszélt elég nyíltan felfogása (filozófiája) nemzetstratégiai jelentőségéről, s nem beszél ma sem elég világosan a balliberális felfogás (filozófia) nemzetet fenyegető veszedelmeiről. Amikor a Lungo Drom cigány szervezetet a Fidesz megnyerte magának, s szerződést kötöttek választási együttműködésre, ott volt a ragyogó alkalom ország-világ előtt bizonyítani, világossá tenni: íme, egy cigány szervezet, amely a maga kisebb és nagyobb közössége boldogulása érdekében helyénvalónak tartja azt a Fidesz-politikát, amely a balliberálisok felfogása szerint cigányellenes. Be kell végre látni, nincsen egységes cigány nép, nincsen egységes kisebbségi sors vagy hátrányos helyzet, a cigányság tehát nem lehet többé így vagy úgy – kimondva vagy kimondatlanul – a kisebbségi sors vagy a hátrányos helyzet, de akár a pozitív diszkrimináció szinonimája. Éppen úgy, ahogy a bűnözésé sem, természetesen.

Jegyzetek

Hogy milyen kevés kell az egyensúlyi helyzet felborulásához, kiválóan példázza a Népszabadság idézett cikke. A nagyhatalmú médium részéről elég volt csupán feszegetni a kirekesztés-rasszizmus kérdését ahhoz, hogy a keszthelyi városvezetés azonnal visszatáncoljon. Ennek tényét – sajátos módon – a Népszabadság egyik rövid tudósításának elejtett befejező mondatából tudhattuk meg: az 2003. október 14-én (vagyis egy héttel az iménti után!) megjelent hír szerint „Hónapok óta nem tud megegyezni hat-hét keszthelyi roma család egy helyi vállalkozóval [...] A vállalkozóval megegyezni nem tud romának nem azonosak azokkal, akiknek otthonait nemrég egy deszkapalánkkal takartatta el a város vezetése. Az önkormányzat a palánkot később lebontatta.”

² Löffler Tibor: Jászladány és a radikálisok, Magyar Nemzet, 2003. szeptember 25.

³ Népszabadság, 2002. november 25.

⁴ Metro, 2002. szeptember 24.

⁵ Papp László Tamás: Ki jogosult jogtiprásra, Népszabadság, 2003. szeptember 15.

⁶ „A Nyílt Társadalom Alapítványt hajlandó volt kivétel nélkül minden jászladányi roma iskolás, összesen százegy gyermek tandíját fizetni az alapítványi iskolába való beiratkozáshoz, csak hogy bizonyítsa: diszkrimináció történik.” Uo.

⁷ Hogy pusztá kirakatpolitikáról – azaz álhumanizmusról van szó – , valószínűsíti az a tény, hogy Laura Silber, a Soros-birodalomhoz tartozó Nyitott Társadalom Intézet New York-i politikai tanácsadója nem tudott példát mondani arra, hogy a jászladányi roma általános iskolásokon kívül adtak-e más cigány gyerekeknek pénzt arra, hogy alapítványi iskolában tanuljanak. (Kettős mérce Sorosnál? Magyar Nemzet, 2003. november 18.)

⁸ Népszabadság, 2003. szeptember 1.

⁹ Magyar Nemzet, 2003. szeptember 1.

¹⁰ 2003. október 29-én (tehát mintegy két hónappal a tanév megkezdése után) a Népszabadság arról tudósít, hogy az Országos Közoktatási Értékelési és Vizsgaközpont (OKÉV) elkezdte annak a vizsgálatát, hogy „a jászladányi alapítványi iskola létrejöttével megsértették-e a hátrányos megkülönböztetés tilalmára vonatkozó rendelkezéseket.” Ugyanígy megtudhatjuk, hogy az oktatási miniszter „időközben utasította az OKÉV-et, hogy hatósági ellenőrzés keretében vizsgálja meg az iskola működését.”

¹¹ Népszabadság, 2002. október 24.

¹² Uo.

¹³ „A cigány önkormányzat elutasítja a kisebbségi névjegyzéket” – közli címében a Népszabadság „A Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal, valamint a kisebbségi ombudsman úgy ítéli meg, a névjegyzék bevezetésével lehet elérni, hogy a kisebbségi önkormányzati választásokon – szemben a jelenlegi helyzettel – valóban csak kisebbségiek legyenek választók és választhatók. Bár az OCÖ [Országos Cigány Önkormányzat]a névjegyzék bevezetésével nem ért egyet, annak szükségét érzi, hogy valamilyen formában megoldódjon a kisebbséghez tartozás igazolása.” (Népszabadság, 2003. október 6.) Későbbi sajtóhírek arról számoltak be, hogy az OCÖ – nyilván kormánynyomásra – mégis elfogadja a „listázást”. Ezzel szemben a Roma Polgárjogi Mozgalom sajtótájékoztatóján jelentette be, hogy nem ért egyet a névjegyzék bevezetésével. Horváth Aladár, a mozgalom vezetője szerint nem adna garanciát arra, hogy a jövőben valóban a kisebbségek választhatják meg saját önkormányzataikat. (Népszabadság, 2003. december 5.) „Roma vagyok, nem kartotékadat” – írja idevágó írása címében (Népszabadság, 2003. december 10.). Jól tükrözi az ellentmondás (mondhatni: csapdahelyzet) feloldhatatlanságát, hogy 1994. márciusában (25-ei számában) már arról tájékoztat az országos napilap, hogy tüntetésre készül a Független Cigány Kerekasztal nevű szövetség, így tiltakozva a kisebbségi választói névjegyzék tervezett bevezetése ellen. Az újság emlékeztet arra, hogy az Országos Cigány Önkormányzat (OCÖ) egyszer már a névjegyzék elfogadása mellett döntött; Kövesi Vilmos elnökhelyettes, a Független Cigány Kerekasztal vezetője szerint azonban – mint közleményében állítja – ez nem tükrözi a „képviselők valós, egyöntetű véleményét”.

¹⁴ 2001. szeptember 11. óta, s ettől nem függetlenül, mióta Európában felerősödtek az Izraellel szembeni kritikus hangok, a nyugati demokráciák ugyancsak csapdahelyzetbe kerültek a származásfirtatást illetően. Az antiszemitizmusról szóló brüsszeli jelentés késedelmének az oka, mint ezt a Népszabadságból (2003. november 27.) megtudhatjuk, hogy „Gondot okozott például, hogy állampolgárságuk alapján holland, francia vagy belga antiszemitának számítanak azok az itt élő mozlímok is, akik a zsidó intézmények elleni atrocitások zömét elkövetik.” (Szorosan nem tartozik ide, ezért csak érdekességképpen említem meg: a tudósítás arról is beszámol, hogy állítólag nem boldogultak a jelentés szerzői azzal sem, miként kezeljék „a politikai bal- és jobboldalon egyaránt jelentkező, de eltérő formákat öltő zsidóellenesség jelenségeit”.)

¹⁵ Ez a helyzet például a Rádió C-nél – vagyis a romarádiónál –, amelynek vezetője nem-cigány, s bizalmas értesüléseim szerint kifejezetten cigány származásúak kérlelték, fogadja el kinevezését.

¹⁶ Magyar Hírlap, 2003. október 10.

¹⁷ Magyar Nemzet, szeptember 1.

¹⁸ Kolláth György szerint Magyar Bálintnak távoznia kell. Magyar Nemzet, 2003. június 19